

Stemmingen en Koersen

Discriminatie in de tweede helft van 2016,
een overzicht in vogelvlucht

Rotterdam, februari 2017

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

Inleiding

RADAR behandelt meldingen en klachten over discriminatie. Die klachten en meldingen staan niet op zichzelf. Om discriminatie effectief op te sporen en te verhelpen, is ook de context van de klachteninformatie van belang. In deze notitie presenteren we in vogelvlucht enkele voorvallen, discussies en ontwikkelingen die in de tweede helft van 2016 van invloed zijn geweest op het discriminatiebeeld in gemeenten in Nederland. In oktober 2016 verscheen [Stemmingen en Koersen over het eerste halfjaar van 2016](#). Voor een volledig overzicht over 2016 kunt u de voorliggende editie lezen in samenhang met Stemmingen en Koersen over de eerste helft van 2016.

In deze notitie bespreken we allereerst de belangrijkste publieke discussies van 2016, waarbij we onder andere stilstaan bij etnisch profileren door de politie, het proces tegen Geert Wilders, de aankomende verkiezingen en de discussie rond het Sinterklaasfeest. Verder behandelen we het overheidsbeleid en bespreken we de landelijke discriminatiecijfers.

1. Maatschappelijk klimaat en publieke discussies

1.1 Etnisch profileren

De discussie over etnisch profileren door de politie wordt in de eerste helft van 2016 weer actueel door een bericht van rapper Typhoon die in Zwolle staande wordt gehouden door twee agenten, omdat zijn witte SUV niet bij hem zou passen. Later in het jaar maakt het televisieprogramma *Brandpunt* een reportage, waarin enkele interne onderzoeksrapporten van de politie ter sprake komen, die sterke aanwijzingen geven voor het bestaan van etnisch profileren binnen de Nederlandse politie. Het gaat om rapporten naar etnisch profileren bij de politie-eenheden Oost-Brabant, Zeeland-West-Brabant en Amsterdam. Zo geeft het rapport over de eenheid Oost-Brabant aan dat 20% van de agenten regelmatig, vaak of zelfs altijd personen uit bepaalde etnische groepen staande houden, omdat zij denken dat deze groepen

eerder bepaalde vormen van criminaliteit plegen. 41% van de agenten geeft aan dat soms te doen. Een kleine minderheid van 14% zegt nooit op basis van etniciteit iemand te controleren. In de uitzending van *Brandpunt* erkent plaatsvervangend korpschef Ruud Bik dat etnisch profileren 'vaak voorkomt', maar hij wil niet van een structureel probleem spreken.

Op 4 oktober 2016 stuurt de toenmalige minister Van der Steur een aantal onderzoeksrapporten over etnisch profileren naar de Tweede Kamer, waaronder het rapport getiteld 'Boeven vangen. Een onderzoek naar proactief politieoptreden'. Uit dit onderzoek, uitgevoerd in opdracht van de politie zelf, blijkt dat etnische minderheidsgroepen relatief zijn oververtegenwoordigd in de zogenaamde proactieve controles waarbij agenten mogelijke overtreeders op straat selecteren en staande houden. Voor deze oververtegenwoordiging bestaat niet altijd een objectieve rechtvaardiging. Dit wijst op etnisch profileren. Ook in een 'bijsluiter' bij het onderzoek op hun eigen website, erkennen de auteurs dat etnisch profileren voorkomt bij de politie in Nederland.

Tegelijk met dit rapport stuurt de minister een onderzoeksrapport over het gebruik van stopformulieren in Spanje en het Verenigd Koninkrijk naar de Tweede Kamer. Met een stopformulier moeten politiefunctionarissen bij elke controle de reden, de uitkomst van de controle, de naam en het bureau van de betrokken functionaris, en relevante persoonsgegevens van de gecontroleerde persoon (geslacht, leeftijd en etnische afkomst) noteren. Hierdoor kan meer reflectie bij de individuele agent aangewakkerd worden en wordt informatie verzameld over politiecontroles. Terwijl onderzoekers concluderen dat dit instrument bij kan dragen aan het bestrijden van etnisch profileren, ziet de minister onvoldoende aanleiding om het stopformulier in te voeren. Wel kondigt hij andere maatregelen aan. Een daarvan is uitbreiding van de politie-app met de mogelijkheid om etnisch profileren te melden. Vanaf begin december krijgt iedereen die een klacht heeft over de politie naar aanleiding van een controle, in de app de vraag voorgelegd: Vindt u dat u etnisch geprofileerd bent? De politie wil

hiermee inzicht krijgen in hoe vaak burgers zich etnisch geprofileerd voelen en of dat terecht is.

1.2 Horecadiscriminatie

Het televisieprogramma *Undercover in Nederland* laat in de uitzending van 27 november zien dat veel kroegen discrimineren bij wie ze binnen laten en wie niet. Een testpanel van jongeren met verschillende etnische achtergronden wordt gevolgd door een verborgen camera als ze kroegen in heel Nederland langsgaan. Het gaat om een groep van jongeren met Nederlandse afkomst, een groep van jongeren met een donkere of getinte huidskleur en een groep van Marokkaans-Nederlandse jongeren. De opnames worden gemaakt in Leiden, Den Haag, Arnhem, Breda en Groningen. Onder meer in het Leidse café De Kroeg en de Haagse cafés Millers en De Paap kwamen jongeren met een donkere of getinte huidskleur niet binnen, terwijl hun niet-donkere leeftijdsgenoten zonder problemen werden toegelaten. Met name in Den Haag en Breda stuiten de donkere en getinte jongens op problemen. In Breda worden vijf kroegen bezocht, de groep met drie donkere mannen is nergens welkom. Als gevolg van de uitzending bespreekt de burgemeester van Breda het deurbelid met de horeca, de politie en antidiscriminatievoorziening RADAR. Daaruit volgt dat Breda in 2017 nader onderzoek gaat verrichten naar discriminatie in de Bredase horeca.

1.3 Sinterklaas

De knecht van Sinterklaas zorgt ook in 2016 voor veel opschudding. RTL kondigt aan te stoppen met Zwarte Piet en voortaan voor pieten met roetvegen te kiezen. Volgens de omroep past Zwarte Piet niet meer in het huidige tijdsbeeld. Schoorsteenpiet, die in RTL-programma's voortaan Piet heet, heeft zwarte vegen op zijn gezicht omdat hij door de schoorsteen komt. Ook in winkels is Zwarte Piet steeds minder te zien.

Dat de discussie daarmee niet is afgerond, blijkt bij de Sinterklaasintochten in november. Op de dag van de nationale Sinterklaasintocht in Maassluis maken de burgemeesters van Maassluis en Rotterdam gebruik van hun noodbevoegdheden om demonstraties tegen

Zwarte Piet te weren. De burgemeester van Maassluis door een vooraf bekendgemaakte noodverordening uit te vaardigen, die van Rotterdam door een ter plekke aangezegd noodbevel. In Rotterdam worden op grond van dit noodbevel 200 demonstranten die van plan waren te gaan demonstreren tegen Zwarte Piet, aangehouden. Hierbij wordt ook geweld toegepast. In Amsterdam vindt op dezelfde dag een intocht met alleen maar Schoorsteenpieten plaats.

Zowel op het noodbevel van de Rotterdamse burgemeester als op het optreden van de politie komt veel kritiek. Juristen van de Universiteit Groningen oordelen dat in Rotterdam onevenredig hard is opgetreden en dat het recht om te demonstreren te weinig ruimte heeft gekregen. Volgens Amnesty International Nederland waren zowel het algehele demonstratieverbod dat in het centrum van Rotterdam gold als het beëindigen van het vreedzame protest disproportioneel. Ook RADAR spreekt haar zorgen uit over de gang van zaken. Een week later legt de burgemeester van Sittard-Geleen beperkende voorwaarden op aan een betoging: actievoerders die willen demonstreren tijdens de intocht mogen uitsluitend boodschappen uitdragen. De politie handhaaft deze regel. Eind 2016 dient het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) een bezwaarschrift tegen het besluit in, omdat dit besluit gezien kan worden als censuur en een beperking van de vrijheid van meningsuiting.

1.4 Proces Wilders

Op 9 december 2016 veroordeelt de rechtbank Den Haag PVV-leider Geert Wilders voor groepsbelediging en het aanzetten tot discriminatie wegens uitlatingen die Wilders heeft gedaan op 19 maart 2014, de avond van de gemeenteraadsverkiezingen. De uitlatingen die hij eerder op de Haagse Markt heeft gedaan, worden juist als niet strafbaar beoordeeld. De uitlatingen op 19 maart 2014 hebben geleid tot 6.474 aangiftes tegen Wilders wegens discriminatie en belediging. Bij de antidiscriminatievoorzieningen kwamen ruim 4.500 meldingen binnen.

De rechtbank oordeelt dat Wilders zich inderdaad schuldig heeft gemaakt aan groepsbelediging en het aanzetten tot discriminatie. “Wilders heeft een hele bevolkingsgroep apart gezet, zonder daarbij enig onderscheid te maken”, aldus de rechtbank. Wilders stelde zijn vragen op een opruiende, opzweepende manier en dat leverde een eenduidige, daadkrachtige conclusie op die direct via de tv in de huiskamers kwam. Dat hij naderhand zei dat hij niet alle Marokkanen bedoelde, maakt de boodschap niet minder beledigend. Wilders heeft volgens de rechtbank met zijn uitlatingen bijgedragen aan een verdere polarisatie binnen de Nederlandse samenleving. De rechtbank legt geen straf op, omdat Wilders volgens de rechtbank met deze veroordeling voldoende gestraft is. Het vonnis maakt duidelijk waar de grenzen van de vrijheid van meningsuiting voor een politicus liggen. Daarmee vindt de rechtbank dat voldoende recht is gedaan.

Wat dit vonnis ook duidelijk maakt, is dat het recht op vrije meningsuiting zijn grenzen heeft in het Nederlandse rechtstelsel. Je kunt niet met een beroep op de vrijheid van meningsuiting groepen beledigen of aanzetten tot discriminatie. Dat geldt ook voor een politicus. Wilders heeft aangegeven in hoger beroep te gaan tegen de uitspraak.

1.5 Integratierapport SCP

Migrantengroepen zijn negatiever geworden over het maatschappelijk klimaat en ervaren een grotere mate van discriminatie. Tot die conclusie komt het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), dat om de twee jaar een rapport publiceert over hoe de integratie van personen met een migratieachtergrond verloopt in Nederland. Daarbij worden ook de attitudes van Nederlanders met en zonder migratieachtergrond ten aanzien van de Nederlandse samenleving gemeten.

Van de Turkse, Marokkaanse en Antilliaanse Nederlanders voelt slechts 60% zich thuis in Nederland. Dit aandeel is tussen 2006 en 2015 afgenomen. Minder mensen met een migratieachtergrond stemmen in met de stelling dat Nederland een open en gelijkwaardig land is. Autochtone Nederlanders zijn tussen 2006 en

2015 juist positiever geworden over de openheid en gelijkwaardigheid in Nederland. De perceptie van discriminatie onder migrantengroepen is in de afgelopen jaren gestegen. Met name de stijging bij Surinaamse Nederlanders is spectaculair te noemen. Vond in 2006 nog 15% van de Surinaamse Nederlanders dat migranten (zeer) vaak door autochtone Nederlanders worden gediscrimineerd, in 2015 was dat aandeel bijna verdrievoudigd naar 41%.

Het percentage Nederlanders zonder migratieachtergrond dat vindt dat er te veel mensen van buitenlandse herkomst in Nederland wonen, is in de afgelopen tien jaar geleidelijk gedaald. Toch vindt in 2015 bijna vier op de tien dat er in Nederland te veel mensen van een andere nationaliteit wonen. De aanzienlijke steun voor culturele diversiteit onder deze groep Nederlanders is de afgelopen tien jaar licht afgenomen.

1.6 Emancipatiemonitor

Vrouwen zijn steeds hoger zijn opgeleid, tot een leeftijd van 45 jaar zelfs hoger dan mannen, zo blijkt uit de nieuwe Emancipatiemonitor, die eind 2016 is verschenen. Toch vertaalt dit zich niet in een gelijke positie op de arbeidsmarkt. Vrouwen hebben minder vaak een betaalde baan, werken veel vaker in deeltijd, zijn minder vertegenwoordigd in topfuncties en krijgen per uur minder betaald dan mannen. De verschillen tussen vrouwen en mannen op deze terreinen zijn in tien jaar tijd kleiner geworden, maar minder snel dan in de beginjaren van het emancipatiebeleid werd gedacht.

De overheid heeft haar streefcijfers bereikt wat betreft het aantal vrouwelijke topambtenaren, met een groei van 28 naar ruim 30 procent. Het aandeel vrouwelijke hoogleraren en het aandeel vrouwen in topfuncties in het bedrijfsleven is iets gestegen. Bij de honderd grootste bedrijven is nu bijna een op de vijf leden van de raden van bestuur of toezicht een vrouw. Dat is een flinke toename ten opzichte van eerdere jaren.

Als het gaat om gelijke verdeling van werk, huishouden en zorg is nog lang geen sprake van gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Vrouwen werken overwegend in deeltijd, ook als ze

geen kleine kinderen hebben. Mannen houden sterk vast aan hun voltijdse werkweek, ook als ze kleine kinderen hebben. Er is wel sprake dat jonge vaders iets vaker flexibel gaan werken om zorgtaken op zich te nemen. Niet alleen de zorg voor de kinderen, ook de zorg voor zieke (schoon)ouders of andere familieleden wordt vaker door vrouwen geboden.

2. Ontwikkelingen in discriminatiebestrijding door overheid en wetgever

Hieronder gaan we kort in op verandering in de wet- en regelgeving en belangrijke beleidsmaatregelen die door de overheid zijn genomen. Ook de verkiezingsprogramma's van de politieke partijen voor de Tweede Kamerverkiezingen komen aan de orde.

2.1 VN-Verdrag handicap

Nederland heeft op 14 juni 2016 het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking geratificeerd. Het VN-verdrag beoogt dat ieder mens in staat moet worden gesteld zelfstandig te leven, ongeacht zijn of haar handicap of chronische ziekte. Het verdrag legt verplichtingen op aan de overheid, werkgevers, scholen en dienstverleners die de maatschappelijke inclusie van mensen met een beperking mogelijk moeten maken. Door een aanpassing van de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte moeten aanbieders van goederen en diensten en werkgevers geleidelijk zorgen voor algemene toegankelijkheid voor mensen met een handicap of chronische ziekte. Dit betekent dat horecagelegenheden, musea, winkels, bioscopen, verzekeraars en zorginstellingen verplicht zijn om aanpassingen te doen voor mensen met een beperking en hulphonden toe te laten. Voorbeelden van aanpassingen zijn het plaatsen van een loopplank of het voorlezen van een menukaart.

Deze norm tot toegankelijkheid wordt niet in de wet zelf geregeld, maar in een Algemene Maatregel van Bestuur (Besluit Toegankelijkheid) die op 1 januari 2017 van kracht had moeten zijn. Op 25 oktober 2016 publiceert de Rijksoverheid een conceptbesluit waarop, via een internetconsultatie, veel kritiek wordt geuit: het College voor de Rechten van de Mens oordeelt dat het besluit niet concreet en ambitieus genoeg is. MEE NL spreekt over een gemiste kans. Het is dan ook geen verrassing dat de Tweede Kamer het conceptbesluit op 15 november afwijst. Op 20 december stuurt de staatssecretaris een nieuw conceptbesluit naar de Tweede Kamer. Uit eerste reacties blijkt dat

belangenorganisaties positiever staan tegenover dit nieuw conceptbesluit.

Naast de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte zijn ook de Kieswet, de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Participatiewet en de Jeugdwet aangepast naar aanleiding van ratificatie van het VN-verdrag. Gemeenten krijgen meer verplichtingen om toegankelijkheid te garanderen. Het College voor de Rechten van de Mens ziet toe op de implementatie van al deze veranderingen.

2.2 Erkenning voor transgenders in de antidiscriminatie wetgeving

De Nederlandse wetgeving heeft geen aparte non-discriminatiegrond voor trans* personen of mensen met een intersekse-conditie. Discriminatie van deze twee groepen mensen valt onder de non-discriminatiegrond sekse. Op 23 juni 2016 zegt de minister van Binnenlandse Zaken in een brief aan de Tweede Kamer toe om het verbod van discriminatie van transgenders expliciet in de Algemene wet gelijke behandeling op te nemen. In de brief geeft de minister tevens aan een expliciet verbod op discriminatie van mensen met een intersekse-conditie te overwegen. De brief betreft een toezegging tot een wetswijziging. Het wetsvoorstel moet nog gemaakt worden.

Het College voor de Rechten van de Mens heeft een studie verricht ter voorbereiding van de wetswijziging. Deze studie vormt de basis van een advies dat het College op 20 september 2016 aan de Tweede Kamer heeft gestuurd. Het College adviseert een nieuw lid 3 toe te voegen aan artikel 1 van de Algemene wet gelijke behandeling. Daarmee kan worden geëxpliciteerd dat onder onderscheid op grond van geslacht mede onderscheid op grond van genderidentiteit en geslachtskenmerken wordt verstaan.

In januari 2017 dienen D66, PvdA en GroenLinks een wetsvoorstel in voor een aanpassing van de Algemene wet gelijke behandeling zodat ook 'geslachtskenmerken', 'genderidentiteit' en 'genderexpressie' als discriminatiegrond in de wet worden opgenomen.

2.3 Bestrijden arbeidsmarktdiscriminatie en anoniem solliciteren

De laatste rapportage over de voortgang van het actieplan arbeidsmarktdiscriminatie is 3 november naar de Tweede Kamer gestuurd. Dit actieplan bestaat sinds 2014 en telt 48 maatregelen om arbeidsmarktdiscriminatie aan te pakken. In de voortgangsrapportage rapporteert de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid onder andere over het besluit om geen zaken te doen met discriminerende bedrijven, de oprichting van het Team Arbeidsdiscriminatie Inspectie SZW, de campagne arbeidsmarktdiscriminatie die in mei 2016 is gestart, het actieplan Perspectief voor vijftigplussers, het diversiteitscharter, de invulling van het diversiteitsbeleid van het Rijk en de aanpak van zwangerschapsdiscriminatie.

Naast de maatregelen van de Rijksoverheid zetten ook gemeenten actief beleid in om arbeidsmarktdiscriminatie te bestrijden. Dat blijkt uit de 'Monitor anoniem solliciteren en netwerkbijeenkomsten' die de minister in december naar de Tweede Kamer stuurt. De monitor richt zich op de inzet van twee instrumenten om arbeidsmarktdiscriminatie tegen te gaan: anoniem solliciteren en netwerkbijeenkomsten. Het gaat om projecten die in Den Haag en Utrecht zijn uitgevoerd. De monitor laat zien wat de kansrijke elementen en mogelijke valkuilen van deze instrumenten zijn. In de praktijk houdt anoniem solliciteren in dat kenmerken zoals de naam, foto, geboorteplaats, geboortedatum en/of nationaliteit van alle sollicitatiebescheiden verwijderd worden. De pilot in Utrecht was te klein om er cijfermatige conclusies aan te verbinden, maar uit de grootschaligere pilot in Den Haag bleek dat de invoering van anoniem solliciteren gepaard ging met een grotere toestroom van en meer gelijke kansen voor kandidaten met een migratieachtergrond. Verder blijkt dat de invoering van de pilots anoniem solliciteren in beide gemeenten het gesprek heeft gestart op de werkvloer over onbewuste vooroordelen en het belang van diversiteit binnen de eigen organisatie.

2.4 Verkiezingen voor de Tweede Kamer

Op 15 maart 2017 vinden er verkiezingen plaats voor de Tweede Kamer. Bijna alle poli-

tieke partijen spreken zich in hun verkiezingsprogramma uit tegen discriminatie, maar als het gaat om de aanpak van discriminatie zijn er duidelijke verschillen. De VVD stelt dat discriminatie in het algemeen aangepakt moet worden door middel van handhaven van bestaande wetgeving en voorlichting. Andere partijen doen voorstellen om een bepaalde vorm van discriminatie aan te pakken. Het CDA, de ChristenUnie, de PvdA, de SGP, DENK, VNL, SGP, en D66 noemen antisemitisme expliciet. 50PLUS, D66 en GroenLinks gaan in op leeftijdsdiscriminatie. GroenLinks, D66 en de PvdD vragen de aandacht voor discriminatie van mensen met een beperking. GroenLinks, D66 en PvdA en DENK vestigen de aandacht op discriminatie van lhbt'i's.

Diverse partijen doen voorstellen om bestaande antidiscriminatie wetgeving aan te passen of om de handhaving van bestaande wetgeving tegen discriminatie aan te scherpen. Zo willen GroenLinks en de PvdD artikel 1 van de Grondwet veranderen om zo expliciet te maken dat discriminatie op grond van seksuele gerichtheid en genderidentiteit niet is toegestaan. GroenLinks wil ook de discriminatiegronden leeftijd en handicap expliciet opnemen in artikel 1 van de Grondwet. 50PLUS is tegen leeftijdsdiscriminatie in alle wet- en regelgeving en wil leeftijdsdiscriminatie in de Grondwet opnemen. GroenLinks en de PvdD willen een hogere strafmaat voor discriminerend geweld, bedreigingen en intimidatie. DENK en PvdA willen politieagenten die gespecialiseerd zijn in de aanpak van discriminatie.

Partijen besteden ook aandacht aan de aanpak van discriminatie op de arbeidsmarkt. Zo willen de SP, GroenLinks en de PvdA dat de arbeidsinspectie meer middelen en mogelijkheden krijgt om arbeidsmarktdiscriminatie aan te pakken. GroenLinks en PvdA stellen anoniem solliciteren voor als middel om discriminatie op de arbeidsmarkt tegen te gaan. De PvdA wil zelfs dat anoniem solliciteren de norm wordt bij alle overheden en (semi) publieke instellingen. De SP, PvdA en GroenLinks willen bedrijven die discrimineren benoemen en straffen. DENK wil loksollicitaties laten uitvoeren, zodat gecontroleerd kan worden op discriminatie bij werving.

Ten slotte is etnisch profileren door de politie een punt van aandacht in veel verkiezingsprogramma's. De PvdA, D66, SP, GroenLinks, DENK en de ChristenUnie willen etnisch profileren tegengaan, onder andere door het voeren van een diversiteitsbeleid bij de politie. Andere voorstellen richten zich op betere scholing, het invoeren van stopformulieren die registreren wat de reden is waarom iemand staande wordt gehouden, het instellen van een speciaal Meldpunt Politiefunctiearen en het laten uitvoeren van een onderzoek naar etnisch profileren bij de Belastingdienst, gemeenten, de FIOD en de inspectie SZW.

3. Landelijke cijfers over discriminatie

De politie, de antidiscrimatievoorzieningen, het College voor de Rechten van de Mens en de meldpunten voor discriminatie op internet publiceren elk jaar een overzicht van discriminatie-incidenten en van meldingen van discriminatie. In 2016 is voor het eerst een rapport uitgebracht waarin al deze cijfers bij elkaar zijn gebracht. Ook voor diverse politie-eenheden zijn dergelijke multi-agency rapporten over discriminatie uitgebracht. Het gaat om cijfers uit 2015. Het landelijke rapport is door Art.1 gemaakt en uitgegeven en heeft als titel 'Discriminatiecijfers in 2015'. Geconcludeerd wordt onder meer dat het aantal discriminatieregistraties bij de politie en ADV's een lichte daling laat zien ten opzichte van 2014. Bij de meldpunten voor discriminatie op internet zijn juist meer meldingen binnengekomen. In 2015 registreerde de politie landelijk 5.506 discriminatie-incidenten, 4% minder dan in 2014. Bij de ADV's zijn in 2015 landelijk 4.561 meldingen van discriminatie binnengekomen, 11% minder dan in 2014. De politie, ADV's en meldpunten voor discriminatie op het internet registreerden in 2015 meer discriminatie-incidenten en meldingen van discriminatie van moslims vanwege hun geloof. Daarnaast steeg het aantal politieregistraties over de grond seksuele gerichtheid van 1.403 in 2014 naar 1.574 in 2015. Bij de politie is dit, net als in 2014, na herkomst de meest geregistreerde discriminatiegrond. Het is de verwachting dat deze overkoepelende rapportage ook in de komende jaren wordt gemaakt.

Voor meer informatie over de onderwerpen in Stemmingen en Koersen, kunt u terecht op onze website www.radar.nl.

Als u geïnteresseerd bent in onderzoek of publicaties over discriminatie, dan biedt de Kennisbank Diversiteit en Emancipatie uitkomst. Deze is te vinden op www.kennisbankdiversiteitnemancipatie.nl.

De volgende Stemmingen en Koersen verschijnt na de zomer 2017.

Literatuur:

Alliantie voor de Implementatie van het VN-verdrag (2016). Reactie op het nieuwe Besluit toegankelijkheid.

Amnesty International (2016). 'Rotterdam schond demonstratievrijheid', 15 november 2016.

Bon, S. van & Mink, I. (2016). *Discriminatie-cijfers in 2015. Een rapport over registraties van discriminatie-incidenten door de politie, en meldingen bij antidiscriminatievoorzieningen en andere organisaties in Nederland*. Rotterdam: Art.1.

Butter, E. (2016). *Verkiezingsprogramma's over immigratie, integratie, discriminatie en tegengaan van radicalisering*. Utrecht : Kennisplatform Integratie & Samenleving (KIS) / Movisie.

Coenders, M., Walz, G., Blommaert, L. & Braakman, M. (2016). *Monitor anoniem solliciteren en netwerkbijeenkomsten*. Utrecht / Nijmegen / Rotterdam : Universiteit Utrecht / Radboud Universiteit Nijmegen / Art.1, kenniscentrum discriminatie .

College voor de Rechten van de Mens (2016). *Wetswijziging Awgb : Achtergrondrapport*. Utrecht: College voor de Rechten van de Mens. Hele document.

Huijnk, W. & Andriessen, I. (red) (2016). *Integratie in zicht? De integratie van migranten in Nederland op acht terreinen nader bekeken*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Landman, W. en Kleijer-Kool, L. (2016). *Boeven vangen : Een onderzoek naar proactief politieoptreden*. Apeldoorn / Amersfoort: Politie & Wetenschap / Twynstra Gudde.

Minister van BZK (2016). *Verkenning expliciteren verbod van discriminatie op grond van genderidentiteit en genderexpressie*. Brief aan de Tweede kamer, 23 Juni 2016. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Minister van SZW (2016). *Tweede voortgangsrapportage actieplan arbeidsmarktdiscriminatie*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Portegijs, W. & Brakel. M. van den (2016). *Emancipatiemonitor 2016*. Den Haag : Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) / Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Rechtbank Den Haag (2016). *Openbaar Ministerie vs Geert Wilders*. 9 december 2016. ECLI:NL:RBDHA:2016:15014. <http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RBDHA:2016:15014>

SBS (2016). *Undercover in Nederland: Aflevering 130*. Hilversum: SBS.

TNN (2017) . 'Wetsvoorstel voor gelijke behandeling trans personen'. Web pagina 15 januari 2017. Amsterdam: Transgender Netwerk Nederland (TNN).